

UŽPALIŲ

Užpalių seniūnijos bendruomenės laikraštis

2024 m. Nr. 2

Vasaros atlidai ir naktigonės

Užpalių vasara, galima sakyti, telpa tarp dvejų didžiųjų atlidų – Traicės ir Rožancavos. Taip senoviniu papročiu vadinami Švč. Trejybės [pirmas sekmadienis po Sekminių] ir Švč. M. Marijos Rožinio Karalienės [pirmasis spalio sekmadienis] atlidai. Kiekviena parapija turi po keletą atlidų, tačiau svarbiausi, lydimi iškilmių bei prekymečio, vad. „kermošiaus“, sutampantys su bažnyčios titulu, dažniau taikomi į šiltąjį metų laiką. Švenčiausiosios Trejybės titulo Užpalių bažnyčia, tik su Dusetomis varžosi būti pirmosiomis tarp kaimynų atveriant vasaros vartus. Įkandin jų atskuba Svėdasų Petrinės [Šv. Petro Ir Povilo atlidai, apie 06.29] sudeikėnams, vyžuoniškiams, duokiškėnams tenka laukti liepos, savo kalendoriun įsirašiusios šventųjų Elžbietos, Marijos Magdaličės bei Onos vardus. Ogi Jūžintams rudeniop savąsias Mykolines [09.29] kartais tenka su mūsų Rožancava derinti.

Užpaliuose – pirmas kermošius ir

pirmi svečiai. Kadangi atlidai iš tiesų yra neeilinis įvykis, tai artėjant šventei, parapijiečiai, pagal aukštaitišką savi-vokos modelį: „Ką žmonės pasakys?“, tvarkė sodybas ir kapines, kadangi jas vertins kviestinių svečių ar pakeleivinių prašalaičių žvilgsniai. Dalis darželio

gėlių būdavo perkeliama ant šeimos kapų, kurie tuo metu sužydėdavo tarytum namuose. Atlaidų proga moterys siūdindavosi naujas sukneles, namuose ruoštos gausesnės vaišės. „Par atlidus suvažiuodava visi lietuviai, kas pa kokius

(nukelta į 2 psl.)

Užpaliai – mūsų svajonių kraštas

Gražiausias svajones užaugina Gimtinė ir Mokykla. Tai čia nuolat grįžtama ir pareinama, kur buvo gražu, tyra, kai reikia stiprybės, kai kamuoja Krokulės šaltinio troškulys. Tradiciš-

ka, kad kraštiečiai pirmiausia renkasi į mokyklą. Gražiai kraštiečius priima Užpalių gimnazijos mokiniai, anot Užpalių gimnazijos direktoriaus pavaduotojos ugdymui Renatos Gavėnienės,

besimokantys tapti kraštiečiais. Į šventę susirinko daug garbių svečių. Svečius sveikino Užpalių gimnazijos direktorius Rimantas Žvirblis, Užpalių seniūnas Eugenijus Keraminas. Šventinį renginį vedė Užpalių gimnazijos II g klasės mokinė Augustė Gavėnaitė ir kraštiečiai Augustinas Kubiliūnas. Gražia daina susirinkusius sveikino 2022 metų Užpalių Garbės abiturientė Medeina Maniūšytė. Užpalių gimnazijos II g klasės mokinės Augustė Gavėnaitė ir Emilija Tarvydaitė pristatė, kokia mokykla šiandien, pasidžiaugė mokinių pasiekimais įvairiuose konkursuose ir rajono olimpiadose, o jų iš viso – 74 (16 pirmųjų vietų, 29 antrosios vietos, 29 trečiosios vietos). Užpalių gimnazijos mokiniai dalyvavo net

(nukelta į 4 psl.)

Nuotraukos iš Užpalių gimnazijos archyvo

Vasaros atlaidai ir naktigonės

(atkelta iš 1 psl.)

kaimus išsibarstę gyvena. Atvažiuodava ir rusų, ir visakių kitakių. Stavi būdava aplink švintarių – ti mat Guda nukalta labai graži tvarela buva, dabar Jeršuos (Jeršove) išvežta prie kultūras namų – stavi, žiūri, klausas... A mes išainam giedodami su procesiju aplink bažnyčių tris kartus... Oi, karūnas kakias gražias buva! Nežinau, ar dabar Lietuvaj teip yra... Mes tai karūnas patys gatavijam – siuвам, siuvinėjам, stūgas mergiatem nešt siuвам. Vienas stūgas neša, e kitas kvietkus barsta kunigui pa kojų. Apstaisydava baltai, namie motina prigatavijus takius rūbus“, – pasakojo senolė Marijona Laurijanienė tolimame Čiornaja Padinos kaime, kur buvo ištremtos 1863 m. sukilėlių šeimos iš Užpalių, Vyžuonų, Jūžintų, Dusetų. Jie nusivežė tokį atlaidų modelį iš XIX a. vidurio. Tokį saugojom ir čia, tėviškėj, kone per visą dvidešimtąjį amžių. Kas atsitiko dabar mums, kadėjimas procesijoje, kadaise buvęs proga pasipuikuoti, tampa tarsi atgyvenusia ritualo dalimi, kuriai vis sunkiau prikalbinti, surinkti reikalingą pulką veikėjų? Šventės, reginio norime, tačiau ją kurti gėdijamės... Ko? Savęs pačių? Netikrumo, kad sugebėsime teisingai ir gražiai pasielgti, pasirodyti, atlikti skirtą vaidmenį? To paties aukštaitiško „Ką žmonės pasakys“?

XX a. pradžioje Užpaliuose, kaip visur Lietuvoje, aktyviai reiškesi katalikiškos ir pasaulietinės organizacijos, kurioms atlaidai buvo proga parodyti savo uniformas, vėliavas ir kitus idėjos ženklus. Suskambus varpams, į bažnyčią žygiuodavo pasitempę uniformuoti šauliai, kukliu, bet savitai ordino svarbą pabrėžiančiu drabužiu dėvintys pranciškoniai tretininkai. Baltą angelaičių vėliavą nešė mergaitės tautiniais apdais. Pavasarininkų vėliavininkai rengėsi tamsiai mėlyna uniforma. Tokie jie yra užpalėnų šeimyniniuose albumuose. Tokie – prie sakmėmis apipintos Krokulės su katalikiškų jaunimo organizacijų globėju profesoriumi Kaziu Pakštu.

Prie Krokulės, po vėlyvųjų pamaldų, vad. mišparų, traukdavo minios – kas pėsti, kas važiuoti. Mat sklido kalbos, jog šaltinio vanduo prašviesina akis ir kitokias negalias nuplauna. Po bažnyčios statybos likus gerų raudonų plytų,

čia sumūryta tokio pat stiliaus koplytėlė, kurion įkelta Švenčiausiosios Jėzaus širdies statula irgi apsakytą tautosakiniais stebukliniais tekstais. Gaila, kad piktos rankos aną sunaikino, o naujoji akmeninė, kad ir garsaus meistro Valentino Šimonėlio, skulptūra, tokių pajautų, dar neprisijaukino... bet gal... būkim kantrūs ir pagarbūs.

„Kažna, ar mata mani Utenas panas?“ – toks frazeologizmas anekdotinėse situacijose taikytinas mūsų kraštui. Užpalėnuose nuo seno būta varžybų: kieno geresni, gražesni važiai bei žirgai. „Dėkui, dėkui, brolužėli,/ kad vežiojai kermošėlius...“, – menu iš vaikystės, kaip susigraudino Albinas Milys sesers Vandos vestuvėse Butiškių kaime išgiręs šį dainos posmą. „Unaravas“ užpalėnas namuose ištisus metus galėjo misti duona ir vandeniu, bet kermošiu, vestuvėms, kitoms iškilmėms kinkydavo išpuošta, iššukuota, „net blizguntį stalinį kumelį“, kuriam sušertas ne vienas saikas rinktinių avių. Dabar puikuojamasi įvairiausių modelių automobiliais, o aptariant atlaidų kokybę, pamatuojama: „Kiek unksčiau kumelių palei švintų Flarijonų stavėja, tiek dabar mašinėlių“. Būta ir ideologinių varžytuvių:

senieji minėjo [yra ir nuotraukų], kaip laisvamaniško Galinių kaimo jaunimas vadinamu „raudonuoju Galinių laivu“, pamaldų metu plaukiodavę Šventąja dainuodami, skambindami mandolinomis. Savo ruožtu jauni kunigai ir atostogaujantys klierikai vakarais plaukdavo į paupių gegužines tęsti diskusijų.

Popietinė atlaidų dalis – prekybinė, pramoginė, t.y. kermošius [vok kirche messe /bažnytinis turgus]. Svarbi kermošiaus paskirtis

– pripirkti lauktuvių namiškiams ir tiems, pas ką ketinama tęsti viešėjimą. Ne paprastas, kasdienines reikmes tenkinantis pirkimas, o ieškojimas ko nors įdomaus, savito, ženklinančio būtent tą dieną. Kultūrinės bendrijos Šaulių salėje rengdavo vakarėlius su vaidinimais, deklamacijomis, choriais. Vakarop kermošiaus programa, prasidėjusi miestelyje, tęsdavosi kaimuose. Pro seklyčių langus sklido dainos, kaip gera su giminėmis ir kaimynais sėdėti prie balto stalo. Klojimai dar tušti laukė būsimo derliaus, tad nukeltos nuovyrių durys tapdavo improvizuota scena, berželiais kaišytos aikštelės kvietė į gegužines. Tokia

Užpalių Traicė, pagal raštus bei pasakojimus, galima sakyti, gyvuoja iki šiol, kadangi, gaivinant senąsias bendrabūvio tradicijas ir ant jų pamato kuriant naujas, prie atlaidų natūraliai ėmė šlietis kraštiečių, buvusių kaimynų, giminių, bendraklasių sambūriai. Paskata tam buvo 1989 m. pavasarį įvykęs pirmasis Vilniaus uteniškių kraštiečių grįžimas į tėviškes, kurio metu Užpaliuose sutarta: „Kasmet šeštadienį prieš Traicę susirinksime į mokyklą – ten visada kas nors bus.“ Taip yra. Taip pradėtos kraštiečių pamokos, kurių idėją vėliau perėmė ne tik Utenos, bet ir kitų Lietuvos regionų mokyklos. Taip minėti iškilieji istorijos įvykiai ir veikėjai. Taip subrendo mintis garbės vardu pagerbti nusielpniusius nūdienos žmones. Taip šeštadienį vakarų pamaldose prie Krokulės

(nukelta į 3 psl.)

Vasaros atlaidai ir naktigonės

(atkelta iš 2 psl.)

tarp ąžuolų ir pušų šventai suskambo kanklės. Krokulės šnaresio ir kanklių skambesio ritualas išskirtinai ženklina Užpalių atlaidus, daro juos ypatingus. Juolab, kad ir kanklės čia ne šiaip kokios, o svėdasiškio Juozo Lašo perkurtos, savito skambesio įgijusios, plačiai išgarsintos per Užpalių kanklininkus, visų pirma, Liucijos Mekuškienės ir Aldonos Vanagienės duetą, o ypač per Astos Motuzienės suburtą jaunimo „Pasagėlę“ ir vienu metu stipriai įsiūbuotas Lietuvos kanklininkų stovyklas „Skambantys kankleliai“. Šiltai minime tas vasaros savaites, įvairiomis veiklomis užpildytas. Tikėkimės, kad praskambėjus 2024 m. šimtmetinei Dainų šventei, atsidžiaugus koncertu „Skambėkite, kanklės“, mūsų vasaras vėl užpildys repetuojantys ir žaidžiantys kanklininkai, kuriuos išmintingi muzikos pedagogai augins būsimums šventėms. Taip pat tikėkimės, kad niekur geriau neras ir maestro Kastytis Barisas su savuoju choru „Ave Vita“, kad jau nebe paliks nė dailininkai ir kiti jauni kūrėjai tų minties ir vaizduotės erdvių, kurias teikia Šventosios tėkmės vingiai, senvagės ir plačiai abiem pakrantėmis nutūsusios palios. Tokiame vasaros vaizdinyje, kaip tik paranku peržvelgti ir atitinkamai sudėlioti tradicinio kalendoriaus ženklų seką. Tad, anot mūsų priežodžio: „trukta už vadžių – ir vėl iš pradžių“. Tiesą sakant, vasaros apžvalgą pradėjau nuo Traicės todėl, kad tai labiausiai įsišaknijęs, iškilus, kupinas vietos dvasios [genius loci], ilgiausiai gyvuojantis ir daug energinio užtaiso ateičiai žadantis Užpalių reiškinys. Tačiau ir viso kito, kas telpa lietuviškai baltiškame kalendoriujė, esama Užpaliuose, tikrai ne kartą savitai permąstyto bei išreikšto.

Antai, Sekminių metas, gražiai įvardintas itin pamėgtoje ankstesniųjų kartų gegužines valso ritmu palydinčioje dainoje: „... kas iškaišys tavąją seklyčią per Sekmines šakelėm beržų? Tu gi laimę gali rast ir šičia, tėviškėlėj tarp savo draugų.“ – leitmotyvas galintis lydėti iki pat rugsėjo, kuomet sudainuotume, palydėdami jau šitos kartos abiturientų pasirinkimus – gal Vilniaus, Kauno, gal dar tolimesnių kraštų kryptimis. Taigi... Sekminės dažnai sutapdavo ar bent bū-

davo arti mokslo metų baigiamųjų ženklių: pamokų nebe klasėse, o Šventosios pakrantėse, Paskutinio skambučio, Pirmosios komunijos, bendros mokyklinės iškylos ant Šeimyniškių piliakalnio, Alaušo paežeriais ar kitomis mielomis tėviškės/gimtinės vietomis. Iš senesnių lietuvių tautosakos archyve saugomų

aprašų žinome, jog netoli Švenčionijoje svarbi Sekminių apeigų buvusi paruginė – lankomi rugiai, džiaugiamasi jų žydėjimu, rasojuimu... Ir va – mūsų mielosios Viktorijos linų laukelyje prie Kamenyčios – nušvinta linų žydėjimo dienos! Kokia vertintina apeiga! Juolab, primenant, kad Užpaliai turi savo senąją herbą, taipogi linų tema. Gal žydėjimo arba linarūtės apeigos galėtų būti ir Užpalių herbo šventimas, pristatymas, kasmetinis nušveitimas nuo užmaršties rūdžių? Gal ir Abrūsų menės papildymai?

„Ir graži gi Lietuvos pieva palei Šventą Joną!“ – šūktelėjo andai mūsų artimas kaimynas, literatūros klasikas Vaižgantas [kurio, beje, viena iš dukterėčių buvo atitekėjusi į užpalėnų Namiškų šeimą]. Tada prasidėdavusi šienapjūtė. Dabar, tiesa, viskas suveša anksčiau, šienauti taip pat paskubama greitesniu mašininu būdu. Vis dėlto, kai susirenkame kurio nors bendraklasio išlaikytoje tėviškės sodyboje, dažną kartą vyrams rūpi išbandyti kadaise įgytus šienpjovių įgūdžius, kad tik dalgiai nebūtų surūdiję... Joninės mūsų krašte labiau priimtotos kaip vardadienis: iš vakaro bičiuliai, kaimynai, bendruomenės jaunimas

pindavo žalumynų pynes, ilgai naktinėdavo, kol sulaukdavo tinkamos progos vardavininkui ir namiškiams sumigus, kaip įmanoma tyliu prikalti tą vasaros sveikinimą ant laukųjų durų arba gonkų staktos. Pastarasis savo ruožtu budėdavo, kad sugautų sveikintojus, nes tuomet užtekdavo gražiai padėkoti, pakviesti kuklių vaišių. Jeigu nepagaudavo – tuomet reikėta visą dieną laikyti

padengtą stalą ir vaišinti visus, kas tik užsuks. Taip šventė ne tik Jonai, bet ir Antanai, Aloyzai, Vladai, Petrai, Povilai, Marijos, Magdalenos, Kristinos, Onos... ir dar daug kitus vardus nešiojančių ir bičiulių nepamirštų. Vėlesniais laikais jau kultūros darbuotojai ėmė vadovauti Joninių šventimui. Kur arti giria – ten ieškota paparčio žiedo [atstojo spalvingu popieriumi apsuktas žibintuvėlis], kurio radėjas vainikuojamas ir apdovanojamas. Ant Lygamiškio piliakalnio taip pat būta skaitlingų festivalių, ypač ruošiantis Dainų šventėms, tarsi repetacijų. Labai gerai, kad grįžta kopimas ant piliakalnių, nes, kai vienu metu buvo sumanyta uždrausti „mindžioti archeologijos ir kultūros paminklus“, jų vardai ir legendos ėmė dingti iš atminties. Brangintinas paveldas iš šviesaus atminimo Marijos Grižienės pasakų kraitelės – nuostabus tekstas apie du Jonus, skirtingais keliais ieškojusius paparčio žiedo. Su juo Užpalių Joninių metų galim ženklinti paparčio simbolika ir, kiek esu girdėjusi, savaiminiu vandens sėmimo iš Krokulės šaltinio ritualu [kurį ir vertėtų

(nukelta į 4 psl.)

Užpaliai – mūsų svajonių kraštas

(atkelta iš 2 psl.)

33 konkursuose. Tajus Skubiejus kraštiečiams grojo saksofonu, savo kūrybą skaitė Viltė Veršylaitė ir Gailvilė Karosaitė, Rimgaudas Ruzgus deklamavo anglų kalba. Laisvydas Vitkūnas pristatė tiriamąjį darbą, kurį skaitė ir Lietuvos moksleivių konferencijoje. Gražų dėmesį knygai „Užpaliai – mūsų svajonių kraštas“ skyrė Vakarė Jurelytė ir Izabela Vinokurova. Šiais metais šiai Vandos Kuliešienės ir Stanislovo Balčiūno knygai – 25. S. Balčiūnas šiemet kraštiečių šventėje nedalyvavo, bet atsiuntė jautrų laišką – sveikinimą kraštiečiams. Augustė Gavėnaitė ir Emilija Tarvydaitė pristatė savo tyrimą (video montажą) „Ar tiesa, kad Užpaliai – svajonių kraštas?“. Malonu buvo girdėti užpalėnų argumentus, kodėl jie pasirinko Užpalius. Renginį gražia daina baigė Medeina Maniušytė ir Žemyna Vaškelytė.

Gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui R. Gavėnienė džiaugėsi susirinkusiems kraštiečiams savo mokiniais, dėkojo už gražų pasirodymą. Gera, kad Užpalių gimnazijoje mokosi mokiniai, kurie sako, kad „Užpaliai – mūsų svajonių kraštas“, jie tikrai bus puikūs kraštiečiai. Šventėje lankėsi ir sveikinimo žodį tarė Utenos rajono savivaldybės meras Marijus Kaukėnas, vicemerė Daiva Pečionė ir mero patarėjas Gytis Stankevičius.

Istorinių žemėlapių nuo VXII a. kopijų parodą, pristatė parodos rengėja Lidija Galvanauskienė.

Po susitikimo gimnazijoje šventės dalyviai lankėsi Šv. pamaldose prie Šv. Krokulės, dalyvavo vakaro koncertuose.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Vasaros atlaidai ir naktigonės

(atkelta iš 3 psl.)

taip palikti savaiminį, individualiai ir atsakingai pasirenkamą]. Labai pritarčiau FB išrašytiems prašymams su Krokulės šaltiniu elgtis pagarbiai: ten vanduo tik semiamas, ten tik meldžiamasi, mąstoma, kalbama apie prasmingus dalykus. Vasaros vaisės, linksmybės priimtinos ir tikros – su giminėmis bei kaimynais savųjų sodybų ar bendruomeninėse, pačių sutvarkytose erdvėse – tą užpalėnai, kaip ir visi aukštaičiai, nuo seno puikiai išmanė. Plačių erdvių apgyvendinimui, įspūdingam naktinėjimui išrastas žavus „Ašvienių fanų“ veikimas – Naktigonės [vėlgi, po žirgo ženklų]. Nedrįščiau tvirtai teigti [nors labai norėtusi], bet galimai iš Užpalių toks renginio modelis dabar jau pasklidęs daug kur. Iš to gražumo, jei atsirastų daugiau entuziastų, kad ir mažesnėmis apimtis, smagu būtų naktinėti tolydžio per visą vasarą įvairiose pašvenčių pievose. Birželis kviestų ieškoti paparčio žiedo ir klausytis jo sakmių. Liepa vaišintų medukio saldymbėmis kurių, manau, nepritrūktų, nes palei Bičiuolių bičiuolį Vyta Jurką netrūktų susiburti gausus būrys užpalėnų bitininkų, kiek jų visoje seniūnijoje ar kas suskaičiuotų? „Imk mane už žmoną – aš mėgstu medų,/ mano kep-

tos duonos visi kepalaičiai juokiasi...“ – dažnai cituoju Dalių Urniežiūtę Oninių [Šventosios Onos [07.26] atlaidų šventime. Prosenolių Oninės sietos su naujo derliaus duona, kaimynų sambariais, padėkos už bendrystę vaisėmis. Senelių

ir tėvų kartoje atsirado miestelėnų vaikų vasaros atostogų pas senelius metas, kvepiantis močiutės keptos duonos rieke, ant kurios senelis užvarvina ką tik iš korio išimto medaus. Su svėdasiškiu dėde, buvusiu Traupio klebonu kun. Steponu Galvydžiu esame projektavę ir bandę skleisti žinią, kad Šv. Onos atlaidus derėtų įvardinti Močiucių diena. Ir štai – jau viso pasaulio gyventojai ban-

do įsiklausyti į popiežiaus Pranciškaus paskelbtą Senelių dieną, močiucių ir senelių, kurie mus myli ir kuriems už tai esame dėkingi, džiaugsimą. Ar susitiksime Užpaliuose tame džiaugsme? Dar susitikimui – rugpjūčio Žolinė, ženklinama iš darželių, daržų, sodų, pievų, miškų sudėliota puokšte, kurioje telpa dosni gamtos pilnatvė, primenanti: „Kas per Žolinę neviešės [nelankys giminių ir bičiuolių], tas visą gyvenimą skurdžiai ir vienišai nugyvens“. Užpalius šioje šventėje vėl išskirtinai kelia Viktorijos kvietimas: „Paprasčiausiai pasiilgau arklio“, su pagarba išskaitytas iš poeto Justino Marcinkevičiaus eilėraščio. Jį išgirdę ar perskaitę, suprantame – tikrai buvome pasiilgę tos

Užpalių vasaros – tarp atlaidų ir naktigonų, su Krokulės tyliomis šnekomis, kanklių ir balsų skambėjimu, iki rugpjūčio žvaigždžių lietaus, kurį gali matyti čia, miestų pašvaisčių neišblukintame danguje.

„Jei rugpjūčio metą krintant žvaigždei spėsi išsakyti balsu savo karščiausią norą – jis tikrai išsipildys“. To ir linkiu.

Entonologė Gražina Kadžytė

Joninių ir Šv. Krokulės naktis

Ilgiausią metų dieną ir trumpiausią naktį švenčiamos Joninės. Tai – paslaptinga, stebuklinga, papročiais ir tradicijomis turtinga šventė, kuri Lietuvoje dar vadinama Rasos arba Kupolės diena. Sutikti Joninių, UKC Užpalių skyriaus renginių organizatorės Birutės Minutkienės ir Užpalių seniūnijos bei bendruomenės pakviesti, užpaliečiai rinkosi prie Šv. Krokulės šaltinio. Kokia Joninių naktis - be tikro Jono. Buvo ir Jonas, kurį pasveikinome moterų nupintu vainiku iš smilgų ir lauko gėlių.

Šią stebuklingą naktį žmonės važiuoja pasisemti Šv. Krokulės vandens, nes pasak legendas Šv. Krokulės vanduo turi gydomųjų savybių ir jo užpylus ant skaudančios vietos ar žaizdos skausmas sumažėja arba visai praeina. Kai kam vandens virsmas Joninių naktį reiškia atgimimą, apsivalymą.

Pagal šventines tradicijas, prisirinkę įvairiausių pievų ir laukų gėlių pynėme Joninių vainikus. Buvau tą ypatingą naktį

Nuotrauka autoriaus

kartu ir mačiau kokius gražius ir ilgus vainikus moka nupinti moterys. Skambanti gitaros muzika ir dainos pridėjo jaukumo, sėdint prie Šv. Krokulės tą Joninių naktį.

Rinkosi Užpalių bendruomenės žmonės ne be reikalo, nes iš ankstesnių metų patirties jau žinojo, kad nelabai gražūs ir priimtini dalykai vyksta prie

šaltinio. Šio susibūrimo tikslas buvo kviešti besilankančius Krokulėje pagarbiai elgtis, gerbiant kitų žmonių jausmus ir įsitikinimus. Susirinkę prie Krokulės Joninių naktį, užpaliečiai siuntė žinią, kad Šv. Krokulės vanduo nepraranda savo savybių ir kitoje vietoje – juo galima gavitis ir gydytis namuose.

Kūrenome Joninių laužą, moterys pynė vainikus, vaikai prie laužo kepė zefyrus, kalbėjomės, pasakojome įvairias istorijas. Nuobodžiauti nebuvo kada. Žmonės atvažiuodavo ir išvažiuodavo pasisėmę ne tik švento vandens, bet ir ramybės. Kiti pasilikdavo ilgėliau, padainuoti dainų ir pasilabinti su pažįstamais. Taigi Joninių naktis tikrai buvo stebuklinga ir suvienijanti žmones. Nepastebėjome kaip po trumpiausios nakties išaušo rytas, o mes tiems, kurie nemoka ar nenori tinkamai elgtis Krokulėje pasiuntėme žinią: neleisime savivaliauti.

Donatas Matulevičius
Užpalių seniūnijos specialistas

Projektas „Etno ratu“

Užpalių kraštas, kaip ir Utenos regionas turi turtingą kultūros paveldą, lankytinus gamtos, kultūros ir istorijos paminklus, tačiau šiame regione trūksta šio krašto etninės kultūros pristatymo renginių. Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos, Aukštakalnio bibliotekos projektas „Etno ratu“, kurio partneriu yra Užpalių biblioteka, siekia dalyvius supažindinti su etnine kultūra, mitologija, liaudies papročiais, pasirenkant edukacinių renginių ciklo formatą, kaip būdą, leidžiantį įvairiapusiškai pristatyti etninę kultūrą, išryškinti kultūrinį regiono tapatumą.

„Etno ratu“ – projektas, kuriantis atvirą etninei kultūrai erdvę, formuojantis „keliaujančios bibliotekos“ įvaizdį Aukštaitijoje, kartu su partneriais sukuriama edukaciniai etno maršrutai: Utena-Molėtai-Užpaliai-Šeimyniškaiai. Šio projekto kultūrinę ir meninę vertę kuria gyvosios liaudies tradicijos puoselėjimas, liaudies dainų, sutartinių atlikimas, Aukštaitijos krašto istorijų pasakojimai. Projektą sudaro renginių ciklai pagal temas ir pasakojimo liniją. Liaudiškų švenčių ratas pradėtas etnomuzi-

kologės Halynos Pšeničkinos edukacija „Pavasario žadinimas“ ir ukrainiečių folkloro grupės „Namysto“ koncertu, siekiant parodyti ukrainiečių liaudies dainų sąsajas su lietuviškuoju folkloru.

Nuotrauka K. Šukytės

Užpaliuose „Šeimų laisvalaikio ir gamtos pažinimo parke“, populiariat pasakojimo liniją, vyko „Paukščių pasakojimo vakaras“ skirtas šeimoms su vaikais. Bibliotekininkės Vida Jukienė ir Ernesta Šlapelienė sekė teatralizuotą pasakojimą pagal Selemono Paltanavičiaus knygą „Jei sliekas būtų paukštis“, įtraukdamos Užpalių krato vaizdinius

ir paukščių pamėgdžijimo garsus, užduodamos užduotis atpažinti sparnuočius ir jų giesmes. Molėtų viešosios bibliotekos bibliotekininkė Janina Vyšniauskienė sukūrė pasakos „Dvylika brolių juodvarniais lakstančių“ inscenizaciją, įtraukdama vaikus į pasakos sekimą. Dalyviai aktyviai įgarsino, grojo,

kūrė scenas, tapdami teatralizuoto pasakojimo veikėjais. Šeimų laisvalaikio ir gamtos pažinimo parke vaikai turėjo galimybę susipažinti su paukščiais, daugybe inkilų, aplankyti paukščių stebyklą. Dėkojame Molėtų rajono savivaldybės viešajai bibliotekai, Užpalių bibliotekai, Užpalių vaikų dienos centro vadovams

(nukelta į 6 psl.)

Projektas „Etno ratu“

(atkelta iš 2 psl.)

ir Užpalių gimnazijos priešmokyklinių ir ikimokyklinių grupių auklėtojoms už bendradarbiavimą ir pagalbą! Ačiū, tėveliams, močiutėms ir dideliam būriui jaunųjų klausytojų, kad atėjote į paukščių pasakojimo vakarą!

sakojimų tradiciją Saulėlydžio pasakojimai nuskambėjo po Užpalių kraštą! Nesutrukdė lietūs, nenupūtė vėjai. Istorijų pasakotojos – Utenos kraštotyros muziejus rinkinių vyr. kuratorė Bronė Juknevičienė porino apie Tauragnų kraštą, Tauragno ežero atsiradimo legendą, Molėtų r. sav. viešosios bibliotekos darbuotoja, istorikė Anželika Laužikienė ne tik pasakojo, bet ir dainavo Petro Tarasenos, Lietuvos karo veikėjo, archeologo, rašytoj aprašytas

Minutkienė atsiminė sielių plukdymo Šventąja istorijas, Užpalių bibliotekinė VIDA Juškienė priminė Lygamiškio piliakalnio sakmes, nepamiršo paminėti Laumės valtės. Vėliau nuskambėjo Utenos Aukštakalnio progimnazija folkloro ansamblio „Dalilio“ dainos ir šokiai, sutartinių su Utenos kultūros centras sutartinių giedotojomis „Sėdauta“ mokymai. Temstant dalyvius užbūrė mitologinėmis įžvalgomis apipinta astronomo, fiziko Sauliaus Lovčiko paskaita apie dangaus kūnus „Dangus ir liaudiškasis pasaulėvaizdis“. O jau kai visai visai sutemo (ne taip jau ir greitai) keliavome į rūkuose paskendusią pievą teleskopu stebėti naktinio dangaus. Nors ir ne rugpjūčio ryšku-

Nuotrauka A. Meskauskytės

Tęsiant projektą, Augalų rate Užpaliuose vyko kūrybinės tekstilininkės Kristinos Šorienės dirbtuvės „Augalų magija“, specialia tekstilės dekoravimo technika dalyviai kurė mitologinius ženklus ir simbolius, įvairius raštus ant lino drobės. Užpalių bibliotekoje, verdamų dažams žolių kvapai maišėsi su knygos paslėptų istorijų kvapais, pagardintais bičių vaško aromatu. Buvo nuostabu.

Dangaus kūnų rate vyko renginys „Saulėlydžio pasakojimai“ – įtraukiantis etnokultūrinis vyksmas, apimantis tautosaką, krašto pažinimą, lietuvių liaudies folklorą, istorijų pasakojimus ir dangaus kūnų stebėjimą.

Siekiant atgaivinti ir išlaikyti pa-

Nuotrauka L. Žalytės

legendas apie Piliakalnio piliakalnį, esantį už Alantos, Užpalių kultūros centro renginių organizatorė Birutė

mo, dangus apdovanojo mus ne tik žvaigždėmis, bet ir paleista šviečiančia virtine Starlink palydovų. Ačiū visiems buvusiems kartu, organizavusiems, pasakojusiems, giedojusiems! Šis etnokultūrinis vyksmas gamtoje suteikė bendruomeniškumo jausmą, įkvėpė ne tik pasakoti ir vertinti savo krašto istorijas, daugiau sužinoti apie žvaigždynus, bet ir džiaugtis per pasakojimus atsivėrusiu lietuvišku mitologiniu dangumi.

Atspėkite - Kokioje vietoje daryta ši nuotrauka?

Jeigu žinote atsakymą rašykite į el. p. juvida47@gmail.com, sekančiame laikraščio numeryje paskelbsime nugalėtojus.

Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos Aukštakalnio bibliotekos bibliotekininkė Lina Žalytė

Atgijo Arkliaduobė

Kaniūkai – vienas iš didesnių seniūnijos kaimų, garsus savo senovine gyvenvieta, pilkapiais, gražiais Šventosios vingiais. Keičiasi senojo kaimo vaizdas, mažėja apleistų sodybų, neprižiūrimų pakrančių. Bet ne apie tai noriu rašyti, o apie vieną žmogų, savo organizuotumu ir darbais pakeitusį Kaniūkų paplūdimio, vadinamo Arkliaduobe, vaizdą.

Tai ilgametis kaimo gyventojas, nusipelnęs agronomas, buvęs LŽŪKT Utenos biuro vadovas, o dabar Kaniūkų kaimo seniūnaitis Kazimieras Keraitis. Jam neužtenka gražiai tvarkytis savo sodyboje. Jau pernai ūkiškas Kazimiero žvilgsnis nukrypo į bendruomeninę maudyklą, kuri, švelniai tariant, atrodo apgailėtina, nors ir buvo lankoma. Padedant vietos ūkininkams, gyventojams, seniūnijos darbininkams nuo menkaverčių krūmų, bebrų nuleistų medžių buvo išvalyta upės pakrantė,

Nuotrauka autorės

pastatyti du nauji ilgi suolai, prisitraukimų stovas, laiptai nusileidimui į vandenį, perdažyta pavėsinė, sutvarkyta persirengimo kabina. O paplūdimio dešinėje kelios kaimo entuziastės įrengė mini-pajūrio kampelį, kuriame tarp vandens nuglūdintų medžių šaknų ir kamienų auga įvairiūršės perkūnropės, bujoja gubojos, rugiaveidės, ežiuolės, jas pajvairina spalvingos vienmetės gėlės.

Graži, tvarkinga erdvė tampa puikia poilsio vieta ir mažiems, ir dideliems. Taigi, ne visada reikia didelių pinigų ir lozungų geriams darbams nuveikti. Kartais užtenka tam skirti dalį savo laiko ir noro.

Valerija Morkūnienė

„Žvejų šeimų šventė“ Užpaliuose ant Šventosios kranto

Žvejyba užpalėnams ne tik pramoga, bet ir atsipalaidavimo būdas. Šventosios upės pakrantėse po darbo valandų, o ypač savaitgaliais, galime sutikti žvejus, kantriai tykančius laimikio. Čia pat sutinkame ir svečius, užsukusius į žvejingą kraštą pramoginei žūklei ar gardžiai vakarienei sau ir katinėliui pasigauti. Visus juos vienija ne tik noras pagauti, bet ir turiningai

praleisti laiką. Matydamas kokią svarbią laisvalaikio dalį užima žvejyba, aktyvus bendruomenės narys Tautvydas Pučkus ėmėsi iniciatyvos organizuoti „Žvejų šeimų šventę“ Užpaliuose.

Pirmąjį birželio šeštadienį žvejai su šeimomis sugužėjo prie Užpalių hidroelektrinės pakrantės. Prieš pat vidurdienį žvejai buvo išlydėti į spinningavimo varžybas. Penkios žvejų komandos val-

timis išplaukė varžytis į Šventosios upę. Žvejų tikslas – pagautą laimikį išmatuoti, nufilmuoti ar nufotografuoti šalia specialios matavimo liniuotės ir paleisti atgal į laisvę. Grįžusių komandų trofėjai įvertinti, rezultatai susumuoti ir nugalėtojais paskelbti varžytuviniškai, sugavę didžiausio ilgio laimikį. Pirmąją vietą iškovojo brolio ir sesers – Viltės ir Vytauto Gaidelių komanda.

Kol žvejai konkuravo spinningaudami upėje, krante vyko šventė – čirškėjo šašlykai, kunkuliavo žuviene, šėlo vaikams žaisdami futbolą ir pramogaudami kubile. Šiltos ir džiugios emocijos lydėjo visą dieną. Dieninė dalis užbaigta nugalėtojų apdovanojimais ir gardžios žuviene degustavimu. O vakare dalyviai buvo kviečiami pasimokyti sportinio pokerio subtilybių.

Esame labai dėkingi Tautvydai už savo ruožtu suorganizuotą šventę miestelėnams ir svečiams. Organizacinės pastangos buvo įvertintos puikiais dalyvių emocijomis, šypsenomis ir dar ilgai liks žvejų šeimų prisiminimuose.

Bendruomenės „Užpalėnų krivulė“
informacija

Nuotrauka iš bendruomenės arhivo

Tas, ko nėra monografijoje „Užpaliai“

Boleslovas Šlamas – kunigas, vertėjas, knygnešys

Gimė 1871 m. rugsėjo 6 d. Rameikių kaime, Užpalių valsčiuje, Utenos apskrityje, valstiečių Kazimiero ir Onos (Viliūnaitės) Šlamų šeimoje. Mokėsi Kauno kunigų seminarijoje. 1894 m. išventintas į kunigus ir paskirtas vikaru į Skaistkalnę (Latvijoje). 1896 m. toms pačioms pareigoms perkeltas į Viešintą Šv. arkangelo Mykolo parapijos vikaru, Anykščių valsčiuje. Čia kunigaudamas palaikė ryšius su knygnešiais: Stanislovu Didžiuliu, Juozu Mickūnaitiu, Juozu Širvydu ir kitais. Padėdavo knygnešiams platinti spaudą, pats važinėdamas pas parapijiečius ir palikdavo knygas sutartose vietose. Atėjusiems išpažintiems jauniems vyrų patardavo pas J. Mickūnaitį nusipirkti lietuviškų knygų. Mokydavo jaunimą dainuoti, pats važinėdamas po kaimus užrašinėdavo dainas ir rinkdavo senas knygas. Kartu su Stanislovu Didžiuliu ir Utenos advokatu Boleslovu Birieta organizuodavo valsctiečių parašų rinkimą ir siuntė prašymus carui dėl spaudos draudimo panaikinimo. Amžininkų liudijimu jis pykosi su vietiniais bajorais, priekaištavo jiems, kad nutolo nuo lietuviybės, ir visai skatino lietuvišką kultūrinę veiklą. 1898 m. perkeltas kunigauti į Goldingą, Latvijoje. Susirgus Mintaujos klebonui, jį pavaduodamas, jis kiek laiko tarnavo ir Mintaujoje. Bandydamas suartinti tikinčiuosius, jis sakydavo pamokslus keturiomis kalbomis: lietuvių, latvių, vokiečių ir lenkų.

Dar mokantis kunigų seminarijoje, Boleslovas Šlamas 1892 m. slapyvardžiu „Vytautas II“ bendradarbiavo mėnesiniame katalikų laikraštyje „Žemaičių ir lietuvių apžvalga“, kuris buvo leidžiamas

Šlamas Boleslovas

Tilžėje, iš lenkų į lietuvių kalbą išvertė Vincento Smočinskio komediją iš 5 dalių „Veselija arba Pagirėnų gobtuvė“ (išspausdinta Tilžėje 1893). Komediją kartu su kitais leidiniais platino Anykščių parapijoje ir tarp Latvijos lietuvių.

Londono (Didžioji Britanija) lietuviams kuriant savo parapiją ir ieškant lietuvių kunigo, B. Šlamas 1900 m. gruodį išvyko į Londoną ir 1901–1903 m. ten tarnavo lietuvių katalikų parapijose. Jis buvo pirmasis lietuvių dvasininkas, pradėjęs tarnystę šioje lietuvių emigrantų bendruomenėje ir pirmasis pradėjęs tikinčiųjų bendruomenės verslo tradicijas: labdaros pokylius, specialias rinkliavas ir kitas finansines priemones.

Jau 1901 m. sausio 7 d. subūręs lietuvių tikinčiuosius – apie 450 šeimų ir vie-

tos vyskupo valia įsteigė pirmąją parapiją, 1901–1902 m. jis buvo Londono Šv. Petro lietuvių katalikų parapijos draugijos, savivaldos teises gavusios religinės bendruomenės, rektorius.

Nesutardamas su kitais šios draugijos vadovais pasauliečiais, 1901 m. vasario 9 d. B. Šlamas subūrė bendraminčius ir įkūrė kitą Šv. Kazimiero parapijos draugiją, tapdamas vienvaldžiu jos vadovu.

Iš pradžių B. Šlamas organizavo lietuviškas pamaldas Londone, vokiečių Šv. Bonifaco bažnyčioje, ir jau 1901 m. pavasarį ėmė organizuoti atskirų lietuviškų maldos namų statybą. Ši B. Šlamo idėja suvienijo išėivijoje esančių Šv. Petro ir Šv. Kazimiero draugijas, kurios 1901 m. pabaigoje įsigijo pastatą ir 1902 m. pradžioje įsirengė savo bažnyčią, kurioje B. Šlamas 1902 m. kovo 30 d. aukojo pirmąsias Šv. Mišias, pamaldomis pradėdamas Šv. Kazimiero parapijos istoriją.

1903 m. vasario mėn. nesutardamas su bendruomene, B. Šlamas išvyko į Kanadą ir kunigavo lietuvių – lenkų parapijoje Monrelyje.

1908 m. metė kunigybę, perėjo į liuteronų tikėjimą ir sukūrė šeimą. Turėjo dukrą Elą Šlamaitę – Schmidt. 1914 m. su šeima grįžęs į Lietuvą, apsigyveno Karčrūdės dvare, netoli Šakių. 1915 m. traukiantis nuo karo atsidūrė Odesoje ir čia 1917 m. mirė.

Straipsnis parengtas pagal „Pasaulio anykštėnų bendrijos“ duomenis, Lietuvių išėivijos bibliografiją ir užsienio lietuvių spaudą. Vytautas Indrašius 2024 m. birželis

Utenoje išbandyta nauja technologija – kelio pagrindo stabilizavimas ligninu

Siekiant išsiaiškinti, kaip ateityje būtų galima pagreitinti Utenos rajono savivaldybei priklausančių vietinės reikšmės kelių su žvyro dangą asfaltavimo darbus, Utenoje išbandyta nauja technologija – kelio pagrindo stabilizavimas ligninu.

Stabilizavimo ligninu technologiją Utenoje, Metalų gatvės atkarpoje, neatlyginčiai išbandė norvegų bendrovė „Carbon Crusher Norge“. Šį kelio dangos stabilizavimo sprendimą įmonė jau ne vienerius metus sėkmingai taiko Norvegijoje, Lenkijoje.

Ligninas – tai organinės kilmės augaluose gaminamas polimeras. Jis visiškai

saugus aplinkai, gyvūnams, augalams, žmonėms, vandens telkiniams. Proceso metu žvyruotoje Metalų gatvės atkarpoje, kuri buvo itin prasta, tačiau dažnai mėgstama vairuotojų, ypač mokslo metų laiku, ir kurią šiam bandymui siekdama didesnio šios dangos išbandymo pasirinko pati įmonė, buvo susmulkintas ir sumaišytas 25 cm viršutinis kelio sluoksnis, vėliau užpildyta rišamosios medžiagos – lignino užpildu. Viskas vėl sumaišyta, suformuoti kelio nuolydžiai ir suplūkta dangą. Naujoji kelio dangą turėtų tapti tvirta ir atspari deformacijoms, nedulkėti.

Ligninu stabilizavus kelio pagrindą po to užtenka uždėti asfalto sluoksnį. Jei ši technologija pasiteisins, žvyruotą Metalų gatvės atkarpą ateityje planuojama asfaltuoti. Šis pagrindo stabilizavimo būdas ateityje leistų ženkliai sumažinti kelių su žvyro dangą asfaltavimo darbų kaštus, kadangi prieš klojant asfaltą nebereikėtų atlikti daugybės kitų žemės darbų.

Informaciją parengė: Utenos rajono savivaldybės administracija. Publikuota 2024-07-11

Geltonoji gėlelė

Šiltą vasaros dieną nusimaudžiusi Šventosios upėje ir nusipynusi geltonų pieinių vainiką, linksma mergina keliavo link namų Užpalių miestelio centru. Einant jos dėmesį patraukė apiplyšusiais popieriais apkabinta skelbimų lenta. Smalsiai skaitinėdama skelbimus Tinida pažvelgė į didelėmis raidėmis užrašytą skelbimą: „Papasčiausiai pasiilgau arklio...“

- Na, gerai, dalyvausiu, - tyliai tarė Tinida. Iš krepšio išsiėmė geltoną skraistę. Jai labai patiko geltona spalva. Kodėl? Ji pati nežinojo, ta spalva tiesiog buvo jos širdyje ir nupėdino link Kamenyčios. Ten turėjo vykti šventė. Ji žino, kad Žolinių šventėje dalyvaus žirgininkės Viktorijos arkliai.

Ji buvo laiminga, bet eidama į šventę sutiko stipriai įtūžusį, mėlynai švytinčią vyriškį. Atrodė, kad jis pyksta ant viso pasaulio!

- Kas čia per spalva! – pikta suriko jai įtūžėlis. - Tu atrodai kaip kaliausė!

Šie žodžiai merginą stipriai įskaudino. Ji bėgte nubėgo link šventės vietos. Pastebėjusi gelsvo atspalvio kailio ir baltų karčių kumelę, šventiška papuošta, ji greitai pribėgo prie jos. Apsikabino ją per kaklą ir pravirko. Tą akimirką iš dangaus pradėjo kristi lašeliai, nors diena buvo saulėta.

Pasigirdo švelnus balsas:

-Štai, pagaliau atėjai, Geltonoji gėlele, laukiau tavęs nuo tos nakties, kai tu gimei.

Tinida nustebo, tie žodžiai ją glumino, jos galvoje netilpo klausimai, bet ji nė necyptelėjo. Kai nusiramino ir nustojė lyti, ji tyliai sušnabždėjo:

- Kaip tave suprasti?

Bet gražioji kumelė nieko neatsakė.

Tinida atsidarė savo mažą, geltoną kuprinę, nes prisiminė, jog ryte pasiėmė obuolį, kuriuo dabar galėtų pasidalinti su kumele. Atvėrusi nešulį ji nustebo, nes pamatė mamos įdėtą laiškėlį, kuriame buvo parašyta, kad ji ją labai myli ir, kad namo grįš vėlų vakarą.

Tinidos mama – garsi rašytoja, daug laiko skiria kūrybai, mažai būna namuose, nes rūpinasi knygų rašymu. Šia žinute Tinida labai apsidžiaugė ir tą akimirką saulė žymiai paryškėjo, ir

danguje pasirodė vaivorykštė. Tinida pažvelgė į kumelę, kuri taip pat žvelgė į ją. Mergina lėtai priėjo ir išgirdo vėl tą švelnų balsą:

-Aš esu geltonojo mėnulio atsiūsta,

Nuotraukos iš JK „Ašvienių fanų“ archyvo

kad tu galėtum naudoti savo „dovaną“.

Tinida sutriko, tai ji yra mačiusi namuose!

- Ne! Taip negali būti! Kaip aš galiu turėti tokią „dovaną“, jei esu tik paprasčia, Užpaliuose gyvenanti mergina? - susūko iš nuostabos galingoji fėja.

Pradėjo žaibuoti.

- Tu gimei naktį, kai žuvo galingas, orą valdyti galintis burtininkas, ir Geltonasis mėnulis šią galią nusprendė perduoti tau, jis jautė, kad tu būsi to verta, - ramiai paaiškino kumelė Tinidai. - Bet, pirmiausia, tau reikia išvaduoti mane iš čia, ir aš išmokysiu tave suprasti tavo galią.

Griaudėjo labiau nei per siaubingiausią audrą. Tinida stovėjo ir bandė suprasti, kas vyksta.

- Kaip aš galėčiau tau padėti? - dar vis nesuprasdama, kas vyksta, paklausė Tinida.

- Mane pavogė iš arklidžių, kurioms vadovavo geroji arklininkė Viktorija. Tada aš buvau ką tik gimusi ir sužinojusi apie savo misiją gyvenime. O vagis buvo

Geltonojo mėnulio nekenčiantis Mėlynasis demonas. Jis dabar - žmogaus pavida-lo. Tu jį sutikai šiandien, tai jis tave pravirkdė.

Tinida pievoje pastebėjo kažką ryškiai blizgant. Atsargiai priėjo artyn. Ten gulėjo geltonu auksu papuoštas amuletas. Kitoje amuleto pusėje buvo parašyta: „Tinida - geltonoji gėlelė“.

Tai buvo mėnulio dovana jai. Tas amuletas padėjo išlaisvinti jos naująją draugę – Smiltelę, o merginai atrasti ne tik gebėjimus, bet ir pajauti mamos meilę.

Tinida tapo galinga, orą valdančia burtininke ir žolinės Užpaliuose tapo ypatingos ne tik jai, bet ir užpalėnams ir miestelio svečiams. Nes nuo tos dienos Užpaliuose vykstančios Žolinių šventės dalyvius džiugina puikiu oru ir smagiomis pramogomis.

Teksto autorė
Užpalių gimnazijos 7 klasės mokinė
Smiltė Šlapelytė

TRUMPAI APIE IVYKUSIUS RENGINIUS

Balandžio 4 d.

Utenos trečio amžiaus universiteto Užpalių fakulteto klausytojos lankėsi Rokiškio rajone, Kamajų seniūnijoje Salų dvare ir poeto, kunigo Antano Strazdo muziejuje.

Balandžio 9 d.

Užpaliuose vyko Atvelykio šventė, kurią organizavo Užpalių vaikų dienos centras ir Užpalių Lions klubas.

Balandžio 19 d.

Užpalių biblioteka pakvietė į Vakarų bibliotekoje, kurio metu vyko Pojūčių laboratorija ir edukacinis - pažintinis žygis po Užpalių senamiestį.

Balandžio 27 d.

Kaniūkų bibliotekoje, vyko popietė „Išgertų akimirku spalvos“, skirta paminėti mokytojos, kraštotyrininkės, Užpalių krašto Garbės pilietės 95 –ąją gimtadienį.

Gegužės 21 d.

Užpaliuose vyko orientacinis žygis dviratininkams, raiteliams ir pėstiesiems, kurį organizavo JK „Ašvienių fanai“ ir UKC Užpalių skyrius.

Birželio 15 d.

Šv. Nikolajaus Stebukladario cerkvėje skambėjo marimbos garsai. Ačiū perkusininkui solistui, M. K. Čiurlionio menų mokyklos mokytojui, kompozitoriui, aranžuotojui Sauliui Augliui.

Birželio 22 d.

Kaniūkų bendruomenės laisvalaikio salėje, „Kelionės teatro“ spektakliu „Ilgėjimos' sonata“ prasidėjo pirmasis „III –iojo festivalio „Vasaros vakarai Užpaliuose“ renginys.

TRUMPAI APIE IVYKUSIUS RENGINIUS

Liepos 6 d.

Mindaugo karūnavimo ir Valstybės dieną, kultūros namuose atidaryta Valdo Puteikio fotografinių publikacijų paroda „Mano Prancūzija: 25 meilės metai / Ma France: 25 ans d'amour“. Ji veiks iki rugpjūčio 15 d., Švč. Mergelės Marijos dangun ėmimo šventės.

Liepos 6 d. himnas Užpalių seniūnijoje buvo giedamas: Užpaliuose, Kaniūkuose ir Vilučiuose.

Užpalių gimnazija

Projektas „Dalyvaujamas biudžetas“

Užpalių gimnazijoje lankėsi projekto „Dalyvaujamas biudžetas“ koordinatorė Utenos savivaldybės jaunimo reikalų specialistė Vestina Liobikaitė. Gimnazistams buvo pristatytos „Dalyvaujamo biudžeto“ galimybės, da-

lyvavimo sąlygos. I-III g klasių gimnazistai dalyvavo kūrybinėse dirbtuvėse. Gimnazistai dirbdami grupėse turėjo pristatyti savo idėjas SSGG. Koordinatorė skatino mokinius pildyti paraiškas ir įgyvendinti savo idėjas.

Balandžio 23 d. Užpalių gimnazijos I-III g klasių mokiniai rinkosi susipažinti su dalyvaujamo biudžeto projektų idėjomis. Jos buvo patvirtintos ir paskelbtos mokyklos Facebook. Mokiniai pristatė savo projektus, vyko viešas balsavimas, po kurio vertinimo komisija suskaičiavo balsus. Sveikiname projekto „Užpalių gimnazijos organizuojamų renginių kokybės tobulinimas“ komandą, kuri daugiausiai surinko balsų ir labiausiai buvo palaiškoma gimnazistų bendruomenės. Projekto tikslas – pagerinti gimnazijoje organizuojamų sporto renginių kokybę, įsigyjant kokybišką įrangą ir inventorių. Ši idėja bus įgyvendinta iki 2024 metų pabaigos.

Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė Emilija Tarvydaitė

Užpalių gimnazija

„Kad giria žaliuotų“

Balandžio 20 Užpalių gimnazijos bendruomenė įsilieso į prasmingą savanorišką veiklą, aprėpusią visą apskritį, – dalyvavo nacionalinio miškasodžio akcijoje „Kad giria žaliuotų“. Nors šaltokas ir drėgnas buvo rytas, susirinko beveik 70 užpalėnų savanorių. Atlikome tyrimą: kokio amžiaus dalyvių grupė aktyviausia. Rezultatai tokie: dalyvių iki 10 metų amžiaus buvo 4, iki 15 metų – 35, iki 20 metų – 10 ir iki 60 metų amžiaus – 20. Visus akcijos dalyvius vienijo gera nuotaika, darbas, savotiškas polėkis: pasodinta apie 3 ha pušyno. Vaikų nereikėjo raginti ar kviesti darbui, priešingai, stropesnius girininkai net vadino baigti sodinus, mat jau kvepia garuoja vaisės – košė ir kibinai, kuriais vaišino Valstybinių miškų urėdija, UAB „Vitula“. Pasitikėjimo, vienybės jausmą teikė ir tai, kad kartu su vaikais savanoriškoje veikloje dalyvavo ne tik klasių vadovai, mokytojai, bet ir tėveliai, seneliai, draugai ir tiesiog aktyvūs užpalėnai. Nacionaliniu miškasodžiu domėjosi ir Utenos rajono žiniasklaida.

*Renata Gavėnienė,
Direktoriaus pavaduotoja ugdymui*

Tradicinė šv. Florijono diena

Šv. Florijonas – ugniagesių, kepėjų, kalvių, metalurgų, kaminkrėčių globėjas, pagal Katalikų bažnyčios kalendorių jo diena minima gegužės 4-ąją. Šv. Florijono dieną tradiciškai paminėjo ir Užpalių gimnazija. Po trijų pamokų, pakviesti ilgojo skambučio, mokiniai susirinko į civilinės saugos ir evakuacijos pratybas. Ten jie buvo supažindinti su karo grėsmės atveju būtiniais žinoti slėptuvės ir priedangos ženklais, mokėsi susikrauti išvykimo krepšį ir kaip teisingai evakuotis iš slėptuvės. Pailsėję po mokymų, mokiniai ir mokytojai susirinko miestelio centre, prie Šv. Florijono paminklo. Seniūnui E. Keraminui davus startą, visi bėgo tradicija tapusią Šv. Florijono mylią. Stadione mokinių laukė smagioji dalis – sportiniai žaidimai. Visi linksmai ir aktyviai praleido laiką žaisdami futbolą, tinklinį, keturinį ir krepšinį. Šventei baigiantis, visos klasės buvo apdovanotos padėkomis ir saldžiais prizais. Mokiniai dėliaugėsi geru oru, smagia švente ir dėkojo ją surengusiems.

*Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė
Augustė Gavėnaitė*

Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras

Robotikos būrelio mokinių komanda „Vėjavaikiai“ pasauliniame FIRST® LEGO® League Open 2024 m. Europos čempionate Norvegijoje Bodo mieste. FIRST® LEGO® League (FLL) yra didžiausias mokslo ir technologijų konkursas vaikams ir jaunimui. Čempionate dalyvavo penkiasdešimt komandų iš viso pasaulio. Džiaugiamės ir didžiuojamės, kad atstovavome Lietuvą pasaulinio lygio renginyje. Šaunuoliai mokiniai ir jų mokytojas Mindaugas..

Mokyklų bendradarbiavimo projektas „Twinschools“

Užpalių gimnazijos 9-10 klasių mokiniai dalyvavo „Twinschools“ mokyklų bendradarbiavimo projekte, kuriame visus mokslo metus nuotoliniu būdu bendravo su Ukrainos moksleiviais. Mokslo metams baigiantis, atėjo metas finaliniam projekto įvykiui - susitikimui. Birželio 8-10 dienomis į Lietuvą, o vėliau ir į Užpalius pažintinei kelionei atvyko moksleiviai iš Ukrainos. Mokiniai ir jų mokytojai per trumpą vizitą aplankė Vilnių, Anykščius, Užpalių miestelį, pamatė Lietuvos gamtą. Kartu smagiai leidome laiką kartu bendraudami.

Užpalių gimnazijos jaunoji žurnalistė Augustė Gavėnaitė

Šeimos diena

„Vabaliukų“ grupės vaikučiai sukvietė tėvelius į šventinį rytmečio koncertą skirtą šeimos dienai paminėti.

Grupės auklėtoja V. Čižikienė

Lik sveikas, darželi

Lik sveikas, darželi, Išstarti turiu, Nes laikas žingsniuoti Nauju takeliu. Gegužės 30d. priešmokyklinukai atsiveikino su darželiu. Vaikai dainavo, šoko, deklamavo eilės. Padėkojo tėveliams, darželio auklėtojoms ir jų padėjėjoms už tai, kad užaugo draugiški, kūrybingi, smalsūs ir jau pasiruošę žingsniuoti nauju takeliu į pirmą klasę.

*Priešmokyklinės grupės mokytoja
Ingrida Azarovienė*

Užpalių gimnazija

Pabėgusi pasaka

Utenos r. Užpalių gimnazijos antrakiai pradžiugino tėvelius ir draugus šventine programa „Pabėgusi pasaka“. Kartais atsitinka taip, kad knygutėse susimaišo pasakų veikėjai. Antroakai padėjo jiems surasti savo vietą pasakoje. Po smagaus koncerto galima laukti ir vasaros atostogų!

Mokytoja V. Pranaitienė

Grybukas Stogiukas

Užpalių gimnazijos pirmokai atsišveikino su mokykla. Pradžiugino tėvelius ir draugus pradinukus pasikvietę į teatralizuotą koncertą „Grybukas stogiukas“. Vaikai savo vaidyba, šokiu ir daina pasakojo visiems, kaip smagu vasarą miške, kiek ten gyvybės ir kiek nuotykių gali patirti.

Mokytoja B. Damauskienė

Ketvirtokų išleistuvės

Už lango vasaros pradžia. Šviečia saulė, savo giesmes čiulba paukščiai. Kiekvienais metais šiuo gražiu metų laiku Išlydime ketvirtokus į penktą klasę.

Mama, tėti, aš jau ne mažiukas,
Mokykloje laukia suolas ir knyga.
Bėga laikas – aš jau mokinukas
Ir į didį kelią žengsiu su daina.

Klasės auklėtoja L. Janaudienė

Atveriu langą –
Ir nerimo virpesį bėgant jaučiu krūtine:
Juk tai pats gyvenimas šaukia mane,
Kai atveriu langą.

(A. Drilinga)

Kur dingę dešimtakai?

Užpalių gimnazijos bendruomenė jautriai atsiveikino su II g klase. Nuo kitų mokslo metų jie mokysis jau kitose

mokyklose. Gimnazistai sukviėtė visus paskutinį kartą pabūti kartu: įvertinti 10 metų buvimą Užpalių gimnazijoje,

aptarti padarytų ir nepadarytų darbų, prisiminti iškrėstų išdaigų. Renginių gimnazistai pavadino šmaikščiai: „Kur pradingo dešimtakai?“, bet visi jautė gaudulį tame šmaikštume. Gaila, nes išsiskiriame su mokiniais, kurie buvo aktyvūs įvairių renginių, projektų, olimpiadų, konkursų dalyviai ir prizininkai. Mokytojai, tėvai ir mokiniai buvo pakviesti dalyvauti viktorinoje. Buvo siekiama išsiaiškinti, ką apie išeinančius žinome. Paliekančius mokyklą sveikino ir už praleistus mokykloje puikius metus dėkojo mokyklos direktorius Rimantas Žvirblis. Jautrius žodžius išeinantiems skyrė pirmoji mokytoja Violeta Pranaitienė, klasės auklėtoja Virginija Rudokienė, lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Loreta Rožienė, Užpalių gimnazijos mokinių savivaldos atstovė Beatrisė Vinokurova. Gyvenimas toks jau yra, jis nuolat pateikia įvairių staigmenų, bet vis tiek reikia eiti pirmyn: uoliai mokytis, siekti savo tikslo. Sėkmės Jums, mūsų šaunieji gimnazistai!

P. S. Gaila, kad Užpalių gimnazijos jaunųjų žurnalistų būrelį palieka trys aktyvios žurnalistės: Emilija Tarvydaitė, Augustė Gavėnaitė, Izabela Vinokurova.

Senajo J. Basanavičiaus g. šaligatvio tvarkymas sutelkė bendruomenę

Pagrindinė, judriausia miestelio gatvė – J. Basanavičiaus g. pasitinka ir išlydi ne tik pravažiuojančius Užpalių lankytojus, bet ir pėsčiuosius gyventojus bei svečius. Dalis šios gatvės šaligatvio, atkarpa nuo Ringio upelio iki priemiesčio stotelės liko nerekonstruota, todėl ilgainiui pasidengė senu, storu purvo sluoksniu ir apaugo tankia velėna. Šaligatvio atkarpa tapo ne tik nepatogi, bet ir nesaugi pėstiesiems, stumiantiems vežimėli ar keliaujantiems kitais būdais. Įvertinęs kritinę situaciją, bendruomenės narys Vaidas Vanagas ėmėsi iniciatyvos – kvieisti į talką bendruomenės narius, siekiant nuvalyti senąjį šaligatvį.

Darbštieji bendruomenės nariai pasiraityto rankoves, atsivarė priekabas, griebė kastuvus, kapones, šepetis ir savo ruožtu, po darbo valandų, kibo į darbus. Iš pažiūros šaligatvio valymas atrodo nesudėtinga misija, tačiau prireikė net penkių ketvirtadienių vakarų jai įveikti. Nuvalytas susikaupęs purvo sluoksniu perteklius, nuimta giliai įšaknijusi velėna, atnaujintos šaligatvio ribos.

Dėkojame visiems prisijungusiems prie senajo šaligatvio valymo iniciatyvos. Mūsų bendrystės dėka nuo šiol pasivaikščiojimui šaligatviu tapo jaukesni ir saugesni.

Bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ infomacija

Nuotr. iš bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ archyvo

Mūsų senolių valgiai

Šustiniai

Avižas su vandeniu krosnyje pašutina. Tada jas nusunkia, išdžiovina ant blėkų, girnom sumala, nusijoja, sumaišo su vandeniu kaip zacirką, prigniaužo bliūdą ir atneša ant stalo.

Dagtienė (saladienė)

Ruginę salyklą sudaigina, sumala girnom, išplaka vandenį, pakiša pečiun tarp žarijų. Ištraukia, įpila šalto vandens šlakelį, paplaka ir pakiša vėl. Ir taip daro daug kartų. Kai visai ištraukia, tai ataušo iki kūno temperatūros, įmeta duonos plutų ir duoda rūgt. Pastato nei per karštai, nei per šaltai. Parūgsta par. Būna skysta košytė ir bėga iš šaukšto, saldžiarūgštė, labai skani valgyti su šutintom bulvėm.

Lydyta smetona

Tirštai surūgena smetoną, padeda pečiun ir duoda sušilti(-Saugoti, kad neužvirtų). Smetona pavirš sustoja. Kai atšąla, išrūgas per šiaudą iš apačios ištraukti. Tada įdedi druskos ir smetoną suki, trini iki tampa vientisine mase. Reikia padėti šaltai. Valgo, užsitepant ant duonos.

*Pasakojo Faustina Sirvydienė, Kaniūkų kaimo gyventoja,
užrašė duktė Palmira Sirvydytė*

Duonos gira

Duonos džiuvėsius užpila verdančiu vandeniu, pastovi 4 val., nukošia, prideda cukraus, mielių ir parūgena.

Obuolių gira

Džiovintus obuolius išverda, nukošia, ataušina, įdeda cukraus, mielių. Parūgena parą.

Šiaurės pašvaistė Užpaliuose gegužės 18 d.

Kartais laiku atvykus į Tėviškę aplanko netikėta sėkmė. Ilgalaiškės Saulės aktyvumo prognozės programėlėse šianakt nerodė didelių tikimybių matyti šiaurės pašvaistę, tačiau faktiniai rodmenys buvo gražūs – kp indeksas kilo iki 6.

Priešpilnio mėnulio šviesa nutvieskė Šventosios upės slėnį ties Lygamiškiu, tačiau pašvaistės stulpai labai neskubėjo kilti. Pulsavo. Tik trumpai akimirkai, tik keletui sekundžių, sušvytėdavo taip, kad plika akimi buvo galima įžiūrėti šviesų ruožą naktiniame danguje, ir vėl pragramzdavo dangaus platybėje. Drėgnos ir derlingos užliejamos slėnio pievos garavo ir kėlė rūko debesis, kurie mėnulio nutvieskė plaikstėsi pažeme. Lakštingalų choras, lydėdamas pašvaistės bangas, per galvas vertėsi, kad tik gražiau ir garsiau savo giesmę uždainuotų. Nuostabi nakties harmonijina.

Tėviškės gamta turi savo privalumų – daugybę metų prabraidytos pievos: ži-

nai kur eiti, iš kurios pusės komponuoti kadraį ir žinoma – vandenys! Šventosios upės vingiai! Ir... bebras, kuris nakties harmonijoje taip netikėtai stovint ant

upės kranto pliaukštelėjo uodega, kad net šoktelėjau.

*Užpaliėtis gamtininkas
M. Ilčiukas*